

דגם תשובות לשאלון עברית לבתי ספר דרוזיים, מס' 015381, חורף תש"ף

לפניך דגם תשובות למבחן בעברית, הכולל הבנת הנשמע, הבנת הנקרא והבעה, לשון, תנ"ך ושירה. התשובות המפורטות כאן בתנ"ך ובספרות הן הצעה בלבד, והנבחן רשאי להשיב על השאלות בדרכו שלו. בכל מקרה יש לוודא שהתשובות מבוססות על הטקסט.

שים לב: בשאלות בלשון, שאלות 13-17 (שאלה 18 נבדקת באחוזים) יש להקיש במחשב לכל שאלה את מספר הפריטים הנכונים בלבד.

פרק ראשון — הבנת הנשמע, הבנת הנקרא והבעה

חלק א — הבנת הנשמע

שאלות 1-4

קטע השמע:

מאזינים יקרים, שלום.

בתוכניתנו היום אנחנו מארחים את הגברת תרצה שני, תזונאית לילדים ומחברת ספר בתחום זה.

שלום לך.

אנחנו נשוחח על נשנושים. מהו נשנוש?

נשנוש הוא אכילה שאינה במסגרת הארוחות המסודרות. בכלל זה אכילה של חטיפים מלוחים, פרוסות לחם וְעֵלֵיהֶן ממרח, ממתקים, פיצוחים, דברי מאפה, שוקולד ושתייה מתוקה.

תרצה, מדוע אנחנו מנשנושים?

הנשנוש הוא חלק מהתנהגות תרבותית-חברתית, כמו הגשת כיבוד באירועים חברתיים. הוא יכול להיות תגובה על צורך רגשי או על צורך בהנאה מסוימת בתוך העומס והלחץ של החיים המודרניים. במאה ה-21 יש שפע של ממתקים, חטיפים ומאכלים טעימים ומפתים. ילדים רבים מעדיפים אותם על פני ארוחות מסודרות.

מדוע נשנושים של ילדים יכולים להיות בעייתיים?

שאלה טובה. כפי שהבנת, יש מגוון רחב של אפשרויות לנשנוש. למזון שמנשנושים יש השפעה משלו על הבריאות הכללית ועל תחושת הרעב של הילדים. אם סוג המזון שילדים מנשנושים הוא חטיפים, ויש בהם כמויות גדולה של מלח, או ממתקים שעשירים בסוכרים ובשומנים, המזון הזה מסכן את הבריאות של הילדים כי הוא עלול להביא לעלייה במשקל, להשמנה ולמחלות כמו לחץ דם גבוה.

האם ארוחות משפחתיות יכולות להשפיע על ההשמנה בקרב ילדים?

יש מחקרים שמראים שבקרב ילדים ממשפחות שבהן שמרו על שגרה של ארוחה משפחתית, הגבלת זמן צפייה בטלוויזיה והקפדה על זמן שינה המותאם לגיל הילד, שכיחות ההשמנה הייתה נמוכה ב-40% לעומת ילדים ממשפחות שלא שמרו על שגרה כזאת. אבל יש מחקרים המראים ששגרה של ארוחות משפחתיות אינה מגינה על הילדים מפני השמנה. מחקרים אלה מלמדים שיש חשיבות גדולה מאוד לתרבות שממנה באה המשפחה, להשכלה ולרקע החברתי-כלכלי של ההורים, כי הם שמחליטים על סוג האוכל המוגש בארוחה.

הדברים שאת אומרת קצת מפתיעים, לא?

אכן, אין ודאות שארוחה משפחתית שומרת על הילדים מפני השמנה, אבל על דבר אחד יש הסכמה בין החוקרים — הארוחה המשפחתית היא אירוע חברתי חשוב שתרומתו להרגלי האכילה ולאיכות הקשרים בין בני המשפחה גדולה מאוד.

תודה רבה לגברת תרצה שני על דבריה המעניינים.

מאזינים יקרים, זמננו תם, נשתמע בתוכנית הבאה.

תשובות לשאלות על קטע השמע:

שים לב: בשאלות 1-3 יש להקיש 1 לתשובה נכונה או 0 לתשובה שגויה.

1. — כי הנשנוש הוא תגובה על צורך רגשי.
2. — כי במזון שמנשנים יש חומרים המסכנים את הבריאות.
3. — המחקרים מלמדים שאין ודאות שארוחה משפחתית מונעת השמנה של ילדים.
4. שים לב: שאלה זו מוערכת באחוזים.
על הנבחן להשיב מהי החשיבות של הארוחות המשפחתיות בעבור בני המשפחה. (100%)
[כל החוקרים סבורים ש]הארוחה המשפחתית יכולה לחזק את הקשרים בין בני המשפחה.

חלק ב — הבנת הנקרא והבעה

שאלות 5-11

5. א. על הנבחן להשיב מה הקשר, על פי הטקסט, בין פרסומות ובין השמנת יתר בקרב ילדים. (100%)
פרסומות יכולות לגרום לתחושה של רצון לאכול בלי קשר לתחושת רעב. רצון זה גורם בעקיפין לצריכה של מוצרי מזון ומשקאות מתועשים עשירים בסוכרים ובשומנים.
ב. על הנבחן לבחור בכותרת הצעת החוק שלדעתו היא היעילה ביותר לשמירה על בריאות הילדים (30%), ולנמק את בחירתו. (70%)
ההצעה שהנבחן בחר: כל אחת מן ההצעות
הנימוק לבחירה בהצעה זו: נימוק שמראה קשר בין בריאות הילדים ובין תוכן הצעת החוק.
לדוגמה: הצעה מספר 4 (הגבלת פרסום של מזון מזיק).
הנימוק: הצעה זו מנטרלת את אחד מן הגורמים העיקריים המשפיעים על צריכת מזון בקרב ילדים — פרסומות בטלוויזיה. ילדים יוכלו לצפות בטלוויזיה בלי להיחשף לפרסומות שגורמות להם לרצות לאכול גם אם הם אינם רעבים ומשפיעות על דעתם לרעה בנוגע לבחירת מזון שאינו בריא להם ושיש בו סוכרים, שומנים ומלח בכמות גבוהה.
6. שים לב: שאלה זו נבדקת באמצעות סולם פריטים 0-2.
א. — הדרך שבה אנשים מנהלים את חייהם
ב. — עשיר במלח
7. א. על הנבחן לכתוב שני נימוקים של יצרני המזון להתנגדותם לניסיונות החקיקה להגבלת פרסום של מוצרי מזון לא בריא. (2x50%=100%)
— ניסיונות החקיקה נגד מוצרי המזון האלה הם התערבות יתר של המדינה ופגיעה בחופש הביטוי ובשוק החופשי.
— חקיקה כזאת תפגע פגיעה קשה בתעשיית המזון שהפרסום הוא הדרך העיקרית לשיווק מוצריה.
ב. על הנבחן להעתיק מן הטקסט משפט אחד שבאמצעותו הכותב מפרך את הטענה הנתונה של יצרני המזון. (100%)
מה שחשוב לחברות המזון הוא הרווח הכספי שלהן, ולא האחריות להגנה על בריאות הילדים.
8. שים לב: בשאלה זו יש להקיש 1 לתשובה נכונה או 0 לתשובה שגויה.
— הסיבה העיקרית שלבני השבט יש לב בריא היא התזונה שלהם.
9. א. על הנבחן להשיב על פי טקסט א, מהו המזון שילדים אוכלים ומה הם רכיביו. (2x50%=100%)
המזון שילדים אוכלים הוא מזון מהיר וג'אנק־פוד, ורכיבי מזון זה הם כמות גדולה של סוכר, מלח, שומן וחומרים משמרים.
ב. על הנבחן להשיב על פי טקסט ב, מהו המזון שבני שבט הצימאנה אוכלים, ומה הם רכיביו. (2x50%=100%)
בני שבט הצימאנה אוכלים מזון מן הטבע, כמו בשר שהם צדים ודגים מן הנהר וכמו בננות ואורז. המזון שלהם עתיר קלוריות, ויש בו אחוז גבוה של פחמימות וחלבונים ומעט מאוד שומן.
10. על הנבחן להשיב מה לדעתו עשויות להיות התוצאות של מחקר על בריאות הלב של בני שבט הצימאנה, אם הוא ייערך בעוד מאה שנה (50%), לנמק את תשובתו ולבסס אותה על הטקסטים שקרא (50%).
אני סבור שתוצאות מחקר שייערך בעוד 100 שנה על בריאות הלב של בני שבט הצימאנה יראו שינוי לרעה. כבר היום אפשר לזהות אצל בני שבט הצימאנה שחיים בקרבת שווקים, עלייה בצריכת הסוכר והשומן, וסביר להניח שצריכת הסוכרים והשומנים שמקורם ממזון שאינו מיערות האמזונס, אלא בתזונה מערבית, תגבר. על פי טקסט ב, התזונה המערבית חודרת לתפריט של בני השבט וגורמת לשינוי בתזונה המקומית עד כדי זניחת התזונה המסורתית, שמחייבת מאמץ גופני גדול.
11. על הנבחן להעתיק מטקסט א משפט המדגים את השפעת הטכנולוגיה על אורח החיים של הילדים. (100%)
ילדים מבלים כיום זמן רב מול הטלוויזיה ומסכי המחשב ועוסקים פחות בפעילות גופנית.

12. הבעה (100%)

על הנבחן לכתוב חיבור על אחד מן הנושאים 1-2. את החיבורים של הנבחנים יש להעריך על פי טבלת התבחינים שלהלן.

54%-0%	69%-55%	84%-70%	100%-85%	ציון	תבחינים להערכה	
אין עמדה / העמדה אינה ברורה			הצגת עמדה ברורה בנושא	0.5 נקודות	עמדה	א. תוכן ומבנה 50% (5 נקודות)
הצגת נימוקים חלקיים או מהימנים חלקית או נימוקים שאינם קשורים לטענות – אין ביסוס / ביסוס חלקי / לא רלוונטי			הצגת נימוקים מהימנים והגיוניים הקשורים לטענה, ביסוס באמצעות דוגמאות, הסברים, ציטוטים	2.5 נקודות	הנמקה וביסוס	
לכידות רעיונית קלושה ביותר / אין לכידות, אין קישוריות או הקישוריות לקויה / אינה מתאימה			לכידות רעיונית מיטבית לאורך כל החיבור במגוון אמצעים: קשרים נכונים, חזרות לקסיקליות, אזכורים וכדומה.	נקודה אחת	קישוריות ולכידות	
אין פתיח או יש פתיח עמום / מבולבל, אין הצגה ברורה וחד־משמעית של הבעיה / הקונפליקט			פתיח המסביר היטב את הטענה. סגיר ובו מסקנה או המלצה	נקודה אחת	פתיח וסגיר	
100%					סה"כ	
משלב לשוני נמוך			משלב לשון בינוני-גבוה	נקודה אחת	משלב לשון	ב. מבע 20% (2 נקודות)
אוצר מילים וצירופים דל			אוצר מילים וצירופים מגוון	נקודה אחת	אוצר מילים	
100%					סה"כ	
משפטים שיאנם תקינים: שימוש לא תקין במילות יחס וביידוע, שימוש לא תקין בצורות ובהצטרפויות בפועל ובשם			משפטים שהתחביר בהם תקין: שימוש תקין במילות יחס וביידוע, שימוש תקין בצורות ובהצטרפויות בפועל ובשם	נקודה אחת	תקינות תחבירית ולשונית	ג. תקינות 30% (3 נקודות)
אין הקפדה על מוסכמות כתיבה.			חלוקה נכונה לפסקאות	נקודה אחת	היצג	
ריבוי שגיאות כתיב ופיסוק				נקודה אחת	כתיב ופיסוק	
100%					סה"כ	

פרק שני — דקדוק

על הנבחן לענות על כל השאלות 13-16, ולבחור באחת השאלות 17-18.

בפרק זה יש למנות את הפריטים הנכונים לכל שאלה, ולהקיש במחשב את סך כל הפריטים הנכונים שענה הנבחן.

שים לב: שאלה 18 נבדקת באחוזים.

חלק א — הפועל

שאלה 13 — מספר הפריטים הנכונים — 6.

א. (1) השורש: פ-נ-י/ה

(2) — פונה

— לפנות

ב. (1) השורש: ב-ו-נ

(2) מבינים

(3) הבנה

שאלה 14 — מספר הפריטים הנכונים — 3.

א. לקוחות מועדפים

ב. התעמלות

חלק ב — תקינות בפועל ובשם המספר

שאלה 15 — מספר הפריטים הנכונים — 6.

א. (1) הרגישו

נימוק: הנטייה בבניין הפעיל בזמן עבר היא בצליל i ולא e.

(2) חקלאי

נימוק: הסיומת אָאי היא סיומת שם עצם, ואילו אָאי היא סיומת של שם תואר.

ב. (1) שני

(2) שלוש

חלק ג — תורת ההגה

שאלה 16 — מספר הפריטים הנכונים — 4.

א. (3) מיטלטל

ב. (4) השתיקו

ג. (1) התאמץ

ד. (4) תינוקה

חלק ד — תחביר

על הנבחן לענות על אחת מן השאלות 17-18.

שאלה 17 — מספר הפריטים הנכונים — 4.

א. (1) מורכב

(2) נשוא

ב. (1) פשוט

(2) לוואי

שאלה 18 — שאלה זו נבדקת באחוזים.

א. משרד הבריאות דורש ממערכת החינוך לקיים שיעורים בנושא תזונה נכונה כדי לשנות את המצב שבו יותר מ-70% מילדי

ישראל אינם צורכים מספיק פירות וירקות. ($2 \times 50\% = 100\%$)

ב. אנשים צריכים לעסוק בפעילות גופנית מפני שהיא משפיעה לטובה על המערכות בגוף, כמו מערכת הדם ומערכת העיכול.

($2 \times 50\% = 100\%$)

פרק שלישי – תנ"ך ושירה

חלק א – תנ"ך

שאלה 19

- א. (1) על הנבחן לתאר את מצבו הנפשי של יוסף על פי פסוק א'. (100%)
יוסף נרגש מאוד ואינו יכול עוד להתאפק ולשלוט בעצמו. סערה רגשית גדולה מתחוללת בקרב. הוא חווה כאב ועצב המהולים בחמלה כלפי אחיו ואביו. הוא מרגיש רצון עז לבכות ולפרוק את העול הכבד של היותו האח של אורחיו, עול שנשא בליבו זמן רב.
- (2) על הנבחן להשיב מדוע החליט יוסף להתוודע אל אחיו דווקא בזמן זה. (100%)
יוסף החליט להתוודע אל אחיו דווקא בזמן זה, אחרי שאחיו הוכיחו שהם השתנו ומוכנים לוותר על חירותם למענו של אחיהם בנימין. הם אינם יכולים לגרום עוד סבל לאביהם, הם התחרטו על מעשיהם שפגעו ביוסף ועל מכירתו למצרים.
- ב. (1) על הנבחן לציין שלוש פעולות של יוסף שנועדו להרגיע את אחיו ולבנות אמון בינו לבינם. (100%)
- יוסף קורא לאחיו לגשת אליו: "גשו נא אלי". הוא מזמין אותם ברגישות להתקרב אליו ולצמצם את המרחק הפיזי ביניהם.
 - יוסף מזדהה בשמו ומסביר את העניינים.
 - יוסף מזכיר את עניין המכירה, אך הוא רואה בזה חלק מתוכנית אלוהית וממהלך שהיה צריך להתרחש.
 - יוסף מבקש מאחיו שלא להתעצב: "ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם". זו פנייה מנחמת ומרגיעה.
 - יוסף נופל על צוואר בנימין, בוכה ומנשק את אחיו. הוא מתנהג אליהם בחיבה ובאחוה.
- (2) על הנבחן לציין את הפסוקים שבהם מוזכרת טענת יוסף הנתונה (30%), ולהסביר מהי השליחות שיוסף מתכוון אליה בדבריו (70%).
- פסוקים ז'-ט' ("וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה", "ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים..."), "ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים לאדון...")
 - הסבר השליחות של יוסף: לדברי יוסף, אלוהים שלח אותו למצרים לפני אחיו ועשה אותו לשליט גדול כדי שהוא יוכל להציל את משפחתו. כבר עברו שנתיים של רעב וצפויות עוד חמש שנות בצורת ורעב ולא יהיו בהן חריש או קציר. בהיותו שליט מצרים הוא יאפשר את המשך קיום משפחתו ויקיים את שארית הפליטה (קרובי המשפחה שלהם שנותרו בחיים) בארץ מצרים, יאפשר להם לגדול, והם יוכלו לחזור לכנען בבוא הזמן.
- ג. על הנבחן לבחור בתכונה אחת של יוסף שלדעתו היא חשובה ביותר ביחסים בין בני משפחה, ולהסביר מדוע בחר בה. (100%)
אני בחרתי בתכונת היכולת לסלוח. אני חושב שזוהי תכונה חשובה מאוד לפרט ולאנושות כולה מכיוון שהיא מאפשרת לאנשים לטעות כלפי אחרים. אין אדם שאינו טועה, ובזכות היכולת לסלוח שני הצדדים – גם הפוגע וגם הנפגע – יכולים לחזור לשגרה: האדם הפוגע מרגיש שהוא יכול לפתוח דף חדש, והאדם הסולח מרגיש טוב עם עצמו על יכולתו להתגבר על הכעס ולסלוח לפוגע.

חלק ב – שירה

על הנבחן לענות על אַחת מן השאלות 20-21.

שאלה 20

לתמונת אמא / לאה גולדברג

- א. (1) על הנבחן להשיב מיהי הדוברת־השרה, ומיהי הנמענת שאליה הדוברת־השרה פונה בשיר. (2x50%=100%)
הדוברת־השרה בשיר היא הבת, דמות המשוררת (לאה גולדברג). הנמענת היא אימה.
- (2) על הנבחן לתאר במילים שלו את היחסים בין השתיים, כפי שהם באים לידי ביטוי בשיר, ולהביא לדבריו דוגמאות מן השיר. (100%)
לפי השיר, האם מעניקה לבתה כל מה שאפשר (מלוח בדמעה ובחיוך מותרת; את הכל הבאת לי כמו ידֶיך / רק מפני שאני – אני). האם מכירה את בתה היטב גם בעבר וגם בהווה (בתים 3-4). היא אינה מחטטת בחיי בתה (ולא תשאֵליני: "מי?"), והיא אף אינה מצפה ליחס טוב מבתה בתמורה לנתינה (זה שעזבני היה לי יקר ממך). הבת: מותאפיינת בלקיחה מתמדת מן האם, והיא רואה בנתינת האם דבר מובן מאליו (באתי אליך / מדי יום ביומו ואמרת: "תני!"), בלי לתת דבר בתמורה, גם לא יחס של התחשבות (אבוא רצוצה ולא אשאל לשלומך. / לא אבכה בחיקך, לא אלחש: "אמי!").
- ב. על הנבחן להשיב מה דעתו על ההתנהגות של הנמענת (האם) כלפי הדוברת־השרה (הבת), כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר. (100%)
כל תשובה מנומקת המבוססת על השיר תתקבל.
דוגמה לתשובה:
יחס האם כלפי בתה מתאפיין באדישות: האם נותנת לבת, בלי לצפות לקבל ממנה דבר חזרה, היא אינה שופטת אותה או מתערבת במעשיה.
אני חושב שיחס כזה עלול לגרום לבת הבנה לא נכונה של המציאות סביבה. אומנם אהבה של אם לבתה אינה צריכה להיות תלויה בדבר, אולם נתינה ואי־התערבות במעשיה של הבת כמוהם כאדישות. לדעתי, אסור להיות אדישים כלפי ילדים. ילדים צריכים משוב על מעשיהם, טובים או רעים. הם צריכים ליטוף כשהתנהגותם טובה, וביקורת על התנהגות רעה, כדי שילמדו ממנה, ויפיקו לקחים, ישנו אותה וישתפרו.
- ג. על הנבחן להסביר את תפקידה של המילה "לא" בעיצוב היחסים בין שתי הדמויות בשיר. (100%)
המשוררת משתמשת במילה "לא" כמה וכמה פעמים בשיר: "לא אבכה", "לא אלחש", "לא תשאֵליני". המילה "לא" מבטאת את ההתנהגות הלא שיפוטית, התנהגות של אם שלא חקרה בעבר ואינה חוקרת בהווה (לא תמהת, לא רגזת; אינך שואלת) מצד אחד ואת ההתנהגות המתנכרת של הבת הבוגרת מצד אחר (לא אבכה בחיקך, לא אלחש: "אמי!").

שאלה 21

רגע אחד / נתן זך

א. על הנבחן להשיב מיהו הדובר־השר בשיר, על איזו דמות הוא מדבר, כיצד הוא מתאר דמות זו ומה יחסו אליה.
($3 \times 33.3\% = 100\%$)

הדובר־השר בשיר הוא דמות הבן (המשורר נתן זך), והוא מדבר בשיר על אביו (או על אלוהים), כפי שמתברר מן הבית האחרון (אומר / לי בני. / בני.). לפי תיאורו את הדמות בבתיים 2-3, התנהגות האב כשל אדם תמהוני, חסר בית ואף כשל אדם מת. לפי השיר, לבן יש יחס של כבוד כלפי אביו (יכלתי לגעת בשולי אדרתו). הבן מתגעגע לאביו. הוא מבקש שקט כדי להיזכר ברגע ההתגלות, הרגע שבו הבין שהאיש שראה הוא אביו. הדובר־השר חש באביו לידו, הוא מדמה שאביו יודע שהוא לידו (לא ידעתי שאתה, במדה כזאת, אתי).

ב. על הנבחן להשיב מה לדעתו מחמיץ הדובר בשיר. (100%)

כל תשובה תתקבל, ובלבד שתהיה קשורה לשיר.

תשובה לדוגמה: הבן מחמיץ את האפשרות לשוחח עם אביו. הוא לא דיבר איתו בעודו בחיים וכעת מאוחר מדי. הוא מחמיץ את האפשרות "לגעת בשולי אדרתו". ועוד.

ג. על הנבחן להסביר כיצד סיום השיר תורם להבנתו. (100%)

המילים בסוף השיר מחזירות את הקורא לבית הראשון. החזרה לבית הראשון מאפשרת לקורא לקשר בין הבתים ולהבין להבין מה הבן לא ידע בבית הראשון: "מי יכול היה / לדעת מה שלא ידעתי". הבית האחרון מבהיר מה הבן לא ידע: "בני. לא ידעתי שאתה, במדה כזאת, אתי". הסוף מחדד את תחושת ההחמצה כי כאן בשיאו של השיר מתגלה ההחמצה: האיש שעליו הבן מדבר הוא אביו, והבן כמעט נגע בו, כמעט פגש בו. ההחמצה בשיר היא גם הרצון לומר את הדברים שלא נאמרו מעולם.